

ita callidissimus, Causa longe superior, non enim nulla
excogitat, sed uetera nouis rationibus reuocat, uidit
quasi senio charitatem christianismi ingravescere. Las
sciuiam christianorum altius serpere, uehementiusq; in
herere q; religio patitur, iniustitiam superiorum & ra
pinas professioni christiane aduersari, hinc intellexit,
multos nunc esse gentilitatis, laudatores, singulosq; ten
tans, facile quo plurimorum animi deseruntur autuma
bat, quae omnia certiore, assequenda gloriae, quam
concupierat, spem sibi dederunt. Ad haec cur parua,
contemnendaq; res uideatur, nonne omnia quae oriuntur,
minimis seminibus edita in uniuersum crescunt. Quā
tus fuit Cyrus maior, qui persarum imperium condi
dit, quanta Roma incipiens, Machumetus ipse quātus
incipiens? quantus modo? miles inquam unus, quid
dico? unum imperatoris Heraclii uerbum Machumetū,
tunc debellasset, extinxisset, obruisset, sed contentus de
lususq; tanquam fatuus, non modo non effugit, sed im
peratoris quoq; auctoritate, munitus de ueritate triam
phauit, nam persis subiectis, cum triumphans Hera
clius in aegyptum descenderet, Machumetus subdole
ab eo litteras petiit, quibus libere sibi ubiq; doctrinā
suam effundere impetrauit, idq; ille ipse retulit magni
faciens insaniam suam, in scripto romani imperatoris
comprobari, credo ego multos fuisse tunc apud Hera
clium barones, qui grauitatem ostentantes suam, grate
dicerent, turpeq; etiam esse imperatori orbis, nō largi
tisa no, ridiculo, atq; inopi hominiculo, petenti potesta
tem, quam

tem, quam natura omnibus concessit, euomere ubique
uelit, deridendas sordes suas. Forsan etiam ad mouen
dum risum, non nihil fabularum illius Persidi exposue
rūt, quod intercessione sua deus peccatis angelorū igno
uerit, quod omnia deus propter ipsum Machumetum
creauerit, quod omni glacie frigidior sit, q; longior sit
dei uisus, q; totius, ab occasu, ad ortum globi spatium,
caeteraq; mirabilia, quae in interpretationibus feruntur,
quae cum cachino narrantes, extorserunt litteras ab im
peratore adeo scelestas, ut non tam, tot, tantisq; uictor
iis, quibus imperium romanum, nō modo reiectū resti
tuit, sed maius ampliusq; reddidit, q; nunquam fuit,
quibus pacem orbi uniuerso, quibus quatuor extremas
apices crucis ad quatuor usq; ultimas terrarum oras
porrectae omnia possidebat. Non tam iquam his omni
bus triumphis suis benemeritum, illustrem illum im
peratorē de christo, q; male propter concessas Machu
meto litteras fuisse crediderim. Ita ne o clarissime im
perator, tot labores tuos, tantum sanguinem militum
tuorum, constantissime sparsim pro christo, tantam re
ligionem, ac pietatem, q; multa obiens pericula osten
disti uis litteris effudisti? ab occasu ad ortū, a trahac a
p atrocis, ac barbaras gētes ad extremum persiam, &
primos indiae fines uictor euasisti, & rediens turpiter
per negligentiam succubuisti, ne queo credere integre
abs te intelletum fuisse quod scripseras, sed ut multa
& ardua, magni principes negotia solent risui potius
ac ioci, q; serio & ueritati cōdonare. Sic abs te litteras,
quibus christi fides lapsa est, pro Machumeti tui surri

puerit. Nec refert si Machumetus etiã absq; rescriptis
tuis, potuisset facere quæ facit, nõ eni sine crimine est q.
negligit, cum possit & debeat providere, sed tota, ut
ego arbitror, culpa merito in eum redundare videtur;
debuisset in tribunali æterni iudicis constitutus, nõ ne
gabis profecto, potuisse autem multo minus, quid enim
respondebis? si aliquis excitatus propheta sic tecum pro
domino uerba faciat, hæc dicit dominus, ego Heracli
te insignibus imperii decoravi, ego innumeras gentes
tibi subieci, ego ad eos terrarum terminos, triumphan
tem te duxi, quo nemo imperator Romanus peruenit;
tu hosti crucis meæ, qua mundum redemi, aduersum me
litteras concedis, tu uires imperii romani per has litte
ras in me subuertendum conuertis, & quem semper, ut
debes, amasti, coluisti, defendisti, in hac potissimum re,
quæ me in ecclesiam maxima diuturnaq; nimium per
secutione uexatura, & conquassatura fuit, asiam, africã
& nobilem europæ partem, & ipsam imperii tui fidem
iam mihi eripuit, non potuisti oculos aperire, aures eri
gere, attentiori animo singula re examinare, ac nebulo
nem illum, igni, ut merebatur prædare? sed manum tuã
in subscribendis litteris, porrexisti; rubro colore san
guinem meum non esse pro salute hominum effusum;
notud isti, enim præcipue Machumetus aduersum me,
quasi in honorem meum excogitauit, cuius prædica
tionem tu litteris tuis, tu nomine tuo subscripto, tu uir
tu tua comprobasti, Quorsum hæc? ut ante oculos po
namus, contemptu dignas, ac nullius momenti res mul
tas plerumq; uideri, quæ neglectæ quasi nullæ sint,

magnum post ea rerum mutationem, fecerunt, plena est
omnis hystoria, plena exemplorum uetustas, sed nobis
quæ Machumeto acciderunt satis superq; faciunt, si
mille enim, immo quasi illud ipsum, nunc agitur, quod
ab Heraclio neglectum sicut ridiculum magnas cala
mitates, christianismo erat illaturum. Gemistius maior
in omnibus, quæ aut ad scientiam, aut ad eloquentiam
aut ad fraudem, pertinent, q̃ Machumeti magister fu
isse mihi uidetur. Vidi uidi ego uidi & legi preces in
solẽ eius, quibus sicut creatorem totius, hymnis extol
lit atq; adorat, tanta uerborum elegantia composicio
nis, suauitate numeri, sonoritate schematum, rebus ac
commodata, dignitate distinctam, ut nihil addi posse
uideatur, sententiis autem ita caute diuinos solis hono
res, efferentem, ut ne doctissimi quidem, attentius sapi
usq; perlegerint, animaduertere possint. Quales ergo
putamus libros esse illos, in quibus scribendis totam æta
tem consumpsit, ad quos totam animam, totam curã
omnem operam, studium, uigilantiam suam transtule
rat. Obseruauit ueterator pessimus iuuenta ad senectã
(centum enim penè misera a tate annos compleuit,)
quãti temporibus nostris fides christi apud pleros fuit,
uidit nullam esse inter christianos charitatem, nõ fugit
eum q̃ extinctus ardor sit religionis nostræ, iniuriis,
adulteris, rapinis, caedibus omnia esse referta cogno
uit, hæc mutationum semper magnarum causas fuisse
non ignorabat. Quare simul & libros, pro renouanda
gentiũ falsa spurcissimaq; pietate, cautissime scribebat,
& predicare non destitit, paucis post mortem suam

annis, & christum & Machumetum, de medio sibla-
 tos iri, siue id demonum suggestione futurum sibi per-
 fuaserit, siue propter christianorum peruersos mores po-
 tentem aliquem libris se suis, pellecturum sperauerit,
 siue si casus se obtulisset, & rebus faciliorem uiam, &
 sibi honorem authoris scribendo, cum Sibylle, prædi-
 cendo, comparaturum, crediderit, nescio. Quas ob res,
 pōnifices oro; ecclesiarumq; præsules, ac eos qui nomen
 saluatoris, sustentare augereq; sua prædicatione studēt,
 ut rem tam facilem, in agendo, tam honestam in susci-
 piendo, tam utilem improuidendo, magno atq; constā-
 ti animo aggrediantur. Ego his iam scribendo rem pã-
 refeci, effeci; quantum ad me attinet, ne quartus
 iste Plato, tantum tertium excedat, quantum aut secun-
 dus primum, aut tertius secundum, in commendanda
 uoluptate superauit.

Omnium hominum qui grati esse uolūt in lau-
 des aristotelis conuocatio, & grata meri-
 torum Aristotelis authoris confessio.

N V N C: agite omnes qui bonis moribus insti-
 tuti estis, qui doctrinæ recte q; sciendi ratio-
 nibus insudastis, qui ueritatem colitis, uirtu-
 tisq; laudes, non aspernamini, unā mecum Aristoteli,
 philosophiæ patri, ueritatis alumno, honorum morum
 præceptor, immortales sicut par est, gratias agite, qui
 potest atq; carminibus gaudetis, Aristoteli admiramē-
 ti. Is enim poetice picturæ colores omnibus præpara-

uit, qui dicendi fluuios sibi ueni quæritis, aristoteli
 cos fontes, laudibus in eorum extollit, à quo facultas
 orationis, cum præceptis, tum clamandi usu protracta
 in medium est. Qui differendi artes, complectimini
 conditoris inuentorisq; ipsarum, uirtutes, ampla oratio-
 ne narrate. Qui rerum naturam rimari cognoscere q;
 studetis, ab hoc radices, ab hoc ramos, ab hoc flores
 colligite. Qui naturam excedentis altiora inuestigatis,
 huic incumbite atq; insudate, qui uos ipsos uirtutibus,
 ornare desideratis, huius libros diligenter iugiterq; p-
 legite, qui familias, qui ciuitates, qui puincias, regna,
 nationes gubernatis, Aristotelis instituta, perdiscite.
 Omnis sexus, omnis ætas, omnis hominum conditio,
 genusq; omne ac nationes, laudes Aristotelis ore uno
 uoceq; una, prædicare, cōcinnare, conclamare, hic enim
 reges & uiuus & mortuus ornauit, hic omnium inge-
 nia gentium excoluit hic, & singulis, priuatim, & om-
 nibus publice, & profuit & prodest, & proderit. Hæc
 quiriti debito meo Aristoteles, relata tibi breuiter sunt,
 quæ quamuis merita laudes non assequantur, tamen
 etiã creatori deo gratissimum est, quod pro uiribus red-
 ditur. Neq; id fecimus, aut quod nostra egeres oratiōe,
 cuius mirabile ingenium itali sequuntur, galli extol-
 lunt, germani laudant, hispani admirantur, persæ stu-
 pent, arabes omnisq; barbaria, quæ litterarum figuris
 non caret, multo magis amplectitur, colit, adorat,
 quã tui prædicant, qui sola inuidia & ignorantia mo-
 ti, Platonem tibi præposuerunt, scelusq; diuinitus, iam
 luerunt, platonicis obruti uitii & in eum rerum sta-

tum redacti, ut miserabilibus, etiam ipsis iudeis, per terrarum orbem mendici uagentur, nec qui ex eis magni diuitesq; forte sunt; qui tamen nullum paucitate sui numerum faciunt, miseros dignentur, aut quoniam potauimus, maiorem praedicationibus nostris, doctioremq; uideri. Sed solum ut nobis ipsis sat faciamus, et ingratorum obprobria fugiamus. Nam quidem nostri non eges, tibi enim abunde ad omnem laudem sufficis, et donec genus extabit hominum, Semper honos, uomenq; tuum, laudesq; manebunt.

FINIS.

Iacobi Candidarii Eterni Senensis Saphicorum
Carmen Ad lectorem.

Si quis optarit penetrare ad inum.
Quicquid ascondant sopiae recessus,
Et quid emunt nimium dedere.
Naris Athenae.
Ac simul quantum sibi uendicari:
Gloriae, et quanto Cuneus fauore.
Caepit, haud unquam satis orbe dictum
Dogma Platonis.
Siue pellei Ducis institutor
Omne quod iam protulerit beato
Ore. natura retrahente quicquid
Esset opertum.

Cui finis (clarum est) aperisse nulli
Antea uisos, dedit et benigna-
Fronte, dictatum referare, Cui nam

Hoc nunc geris?

Nunc Trapezunti studium atq; cura
(Arduus uere labor estimandus)
Edocet nos, sitq; uter hic uel ille
Antiferendus.

Ausus est olim quis adire campos
Hos nimis latos? nimium uel acutos
Rectius, quare facili iuuentus
Ore fauete.

Hoc sibi tantum uoluit laboris
Premium, ut nequis laceret cruento
Inuidus dente, et sua facta multem.
Urgeat audax

Venetis per Iacobum pentium de Leuco, et par-
te Virgineo. MDXXIII. nonis Ianuarii.